AKADEMIA HUMANITAS

WYDZIAŁ NAUK SPOŁECZNYCH I HUMANISTYCZNYCH

ALEKSANDRA ANTONIAK-DROŻDŻ

Kontrola konstytucyjności prawa w kontekście bezpośredniego stosowania Konstytucji RP przez sądy i prokuratora

autoreferat

Rozprawa doktorska w dziedzinie nauk społecznych, dyscyplina: nauki prawne napisana pod kierownictwem naukowym dr hab. Macieja Borskiego

SOSNOWIEC 2026 r.

1. Wprowadzenie

Bezpośrednie stosowanie Konstytucji RP w odniesieniu do treści jej art. 8 ust. 2[1] to zagadnienie, które z uwagi na wieloaspektowe spektrum problemów badawczych stanowi niewyczerpane źródło inspiracji naukowych. Analiza bogatego dorobku literatury i orzecznictwa w tym zakresie sprowadza się jednak w większości do rozważań zawężających ten temat do problematyki działalności sądów jako tych podmiotów, które są adresatami sformułowanego w art. 8 ust. 2 obowiązku bezpośredniego stosowania Konstytucji RP. Pomimo jednoznacznych stwierdzeń przedstawicieli doktryny, że redakcja omawianego przepisu odnosi się do wszystkich podmiotów stosujących prawo, na stwierdzeniu tym zasadniczo kończą się ich dalsze rozważania, wskazując, że zagadnienie to dotyczy przede wszystkim sądów.

Zakres problemów naukowych jakie wiążą się z art. 8 ust. 2 Konstytucji RP jest bardzo szeroki i pomimo, iż od wejścia jej w życie upłynie wkrótce niemal 30 lat treść omawianego przepisu nadal stanowi przedmiot niezliczonych rozważań i dyskusji naukowych. Dodatkowo za sprawą wykładni i podejścia do ustawy zasadniczej jak do tekstu nieustannie „żyjącego" i dostosowującego się do zmieniającej rzeczywistości poglądy doktryny i orzecznictwa na problemy związane z interpretacją art. 8 ust. 2 Konstytucji RP również nieustannie ulegają przewartościowaniu i ewolucji.

Za sprawą trwającego od 2015 roku kryzysu, który dotknął działalność i funkcjonowanie Trybunału Konstytucyjnego art. 8 ust. 2 Konstytucji RP przechodzi bez wątpienia swego rodzaju renesans zainteresowania tak doktryny, jak i praktyki orzeczniczej. W dobie bezprecedensowego kryzysu działalności głównego gwaranta konstytucyjności stanowionego prawa, jakim jest Trybunał Konstytucyjny, poszukuje się rozwiązań, które pozwoliłyby w ramach istniejącego porządku konstytucyjnego na ochronę jednostki przed skutkami niekonstytucyjnego prawa. Zatem pomimo trwającej od wejścia w życie Konstytucji RP dyskusji, w której dominował pogląd o braku możliwości włączenia w proces badania konstytucyjności prawa sądownictwa i wyłącznej kompetencji w tym zakresie Trybunału Konstytucyjnego, trwający od 2015 roku kryzys konstytucyjny zainicjował poszukiwanie rozwiązania, które pozwoliłoby przynajmniej w pewnym zakresie chronić jednostkę i mniejszości przed prawem niezgodnym z

[1] art. 8 ust 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. nr 78, poz. 483 z późn. zm.

Konstytucją RP. Siłą rzeczy uwagę w tej materii przekierowano w stronę sądów usiłując znaleźć panaceum na rozwiązanie bezprecedensowego w historii polskiego konstytucjonalizmu kryzysu.

Pewną alternatywą dla modelu skoncentrowanej kontroli konstytucyjności okazało się rozwiązanie, które tkwiło w samej Konstytucji RP. W pracy ukazałam w pierwszej kolejności ewolucyjny charakter interpretacji przepisów Konstytucji RP, w tym art. 8 ust. 2, art. 178[2] ust.1 i 193[3] w kontekście zarówno poglądów doktryny, jak i orzecznictwa sądów w odniesieniu do problemu rozproszonej kontroli konstytucyjności dokonywanej przez sądy, co stanowiło tło dla istoty poruszonego w pracy zagadnienia, a mianowicie dopuszczalności i form bezpośredniego stosowania Konstytucji RP przez prokuratora.

2. Problem badawczy i uzasadnienie wyboru tematu pracy

Tytuł pracy „Kontrola konstytucyjności prawa w kontekście bezpośredniego stosowania Konstytucji RP przez sądy i prokuratora" miał na celu zapowiedź kilkupoziomowej struktury problemowej pracy. Po pierwsze zwrócenie uwagi na kwestię zakresu podmiotowego art. 8 ust. 2 Konstytucji RP przy jednoczesnym wskazaniu, że bezpośrednie stosowanie ustawy zasadniczej dotyczy nie tylko działalności sądów jako podmiotów stosujących prawo wobec jednostki, ale również prokuratora. Ponadto w tytule zaakcentowałam zakres szczególnego zainteresowania naukowego jedną z form bezpośredniego stosowania Konstytucji RP jaką jest kontrola konstytucyjności prawa. Przy czym podjęte w pracy rozważania przeprowadziłam w sposób dwutorowy. Po pierwsze w kontekście ewolucji w podejściu doktryny i praktyki orzeczniczej do możliwości dokonywania rozproszonej kontroli konstytucyjności przez sądy jako jednej z form bezpośredniego stosowania ustawy zasadniczej. Po drugie odnosząc to samo zagadnienie do praktyki prokuratora jako podmiotu stosującego prawo w sposób mający wpływ na prawa i wolności konstytucyjne jednostki.

Problem badawczy pracy koncentruje się zatem na ustaleniu odpowiedzi na pytanie, czy sformułowany w art. 8 ust. 2 Konstytucji RP obowiązek stosowania jej norm bezpośrednio, skierowany jest także do prokuratora, a jeśli tak jakie formy bezpośredniego stosowania ustawy zasadniczej są dla niego dostępne i czy wykładnia wyżej wymienionego przepisu pozwala na

[2] art. 178 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. nr 78, poz. 483 z późn. zm.
[3] art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. nr 78, poz. 483 z późn. zm.

przyjęcie dopuszczalności dokonywania przez niego rozproszonej kontroli konstytucyjności? Badanie tego problemu wymagało także pogłębionej analizy dotyczącej wykładni Konstytucji RP i odniesienia wniosków w tym zakresie do kwestii interpretacji art. 8 ust. 2 Konstytucji RP.

3. Cel i przedmiot pracy

Moim zamierzeniem było rozstrzygnięcie tak sformułowanego problemu badawczego, a także zapoczątkowanie dyskusji naukowej na temat, który do tej pory nie był podejmowany w doktrynie. Jak wskazano wcześniej rozważania na temat bezpośredniego stosowania Konstytucji RP w każdej z wyróżnionych przez naukę form ograniczają się do wywodów na temat sądów, a czasem marginalnie także do organów administracji publicznej[4]. Niewielu przedstawicieli doktryny wychodzi poza wyżej wskazany krąg podmiotów, choć można tu odnotować odosobnione stanowisko M. Jaśkowskiej przyjmującej, że organem uprawnionym do decydowania o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, w przypadku gdy nie zapadło jeszcze orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, może być każdy organ stosujący prawo[5]. Ten istotnie dostrzegalny niedosyt przy naukowym rozpoznawaniu problematyki bezpośredniego stosowania Konstytucji RP dał asumpt do pogłębienia badania w tym zakresie i przedstawienia na tej podstawie nasuwających się wniosków.

Celem zasadniczym było jednak zbadanie tego problemu z uwagi na kwestie praktyczne w pracy prokuratora. Niski poziom legislacji, w tym w obszarze prawa karnego materialnego i procesowego w latach 2015-2023 oraz sparaliżowanie Trybunału Konstytucyjnego jako głównego gwaranta konstytucyjności stanowionego prawa spowodowało problemy natury praktycznej w pracy prokuratorów. Przede wszystkim chodziło o stosowanie przepisów, których zgodność z Konstytucją RP była kwestionowana. Starałam się zatem ukazać na przykładzie kilku przepisów, które na co dzień w swojej pracy stosują prokuratorzy, a których konstytucyjność rodzi wątpliwości, że w istocie stanowi to problem natury także konstytucyjnej.

---

[4] J. Roszkiewicz, Bezpośrednie stosowanie Konstytucji przez organy administracji publicznej, Przegląd Legislacyjny 2015, nr 4, s. 57, zob. też B. Banaszak, Komentarz do art. 8 Konstytucji RP, [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2012 r., publ. Legalis, https://sip.legalis.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogeztkmbvga4timzoobqxalrsgu4dmnq

[5] M. Jaśkowska, Skutki orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego dla procesu stosowania prawa wobec zasady bezpośredniego stosowania konstytucji, [w:] Instytucje współczesnego prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa Profesora zw. dr hab. Józefa Filipka, Kraków 2001, s. 280.

Jednocześnie kierując się przepisem ustawy nadającym prokuratorowi rolę strażnika praworządności[6] dostrzegłam dysonans pomiędzy tym jakie oczekiwania z tym związane nakłada na prokuratora ustawodawca a tym, że przypisując mu wskazaną rolę nie wyposaża go w instrumenty prawne pozwalające na jej realizację. Jednocześnie miałam w polu widzenia fakt, że do tej pory nie podjęto próby odpowiedzi na pytanie, które jak wykazałam w pracy miało i ma istotne z punktu widzenia praktyki prokuratora istotne znaczenie, a więc czy wobec treści art. 8 ust. 2 Konstytucji RP prokurator może odmówić w konkretnym postępowaniu zastosowania przepisu ustawy, co do którego ma wątpliwość w przedmiocie jego zgodności z Konstytucją RP lub niekonstytucyjność ta została stwierdzona np. w dostępnych prokuratorowi orzeczeniach sądów.

Praktyczne znaczenie rozstrzygnięcia przez mnie tych zagadnień w pracy miało tez na celu zapoczątkowanie szerszej i bardziej pogłębionej dyskusji zarówno wśród teoretyków prawa, jak i praktyków, co ma na celu zwrócenie uwagi na samą istotę problemu jakim są możliwości i perspektywy bezpośredniego stosowania Konstytucji RP przez prokuratora.

Przedmiotem rozprawy jest zatem problematyka kontroli konstytucyjności prawa na tle rozważań dotyczących kryzysu ustrojowego, kompetencyjnego i organizacyjnego Trybunału Konstytucyjnego w latach 2015-2025 tak w zakresie działalności sądów, jak i realizacji ustawowych zadań i kompetencji przez prokuratora, z uwzględnieniem także rozważań natury historycznej oraz porównawczej. Wprowadzeniem do tak zakreślonego tematu była także analiza samego pojęcia konstytucyjności prawa oraz ukazanie rozwoju współczesnej myśli prawniczej w przedmiocie określenia znaczenia norm konstytucyjnych dla porządku demokratycznego państwa prawa oraz metod ich wykładni. Poprzez przedstawienie podstawowych koncepcji gwaranta stojącego na straży zgodności z konstytucją stanowionego prawa i przyjętych modeli kontroli konstytucyjności w Europie i Stanach Zjednoczonych przedstawiłam i zdefiniowałam model przyjęty w Polsce prezentując jego historyczną ewolucję.

4. Hipotezy badawcze

W pracy sformułowałam hipotezy badawcze, które poddałam badaniu w drodze dostępnych i opisanych niżej metod badawczych nadając im tym samym intersubiektywną

[6] art. 2 Ustawy z dnia 28 stycznia 2016 roku Prawo o prokuraturze, Dz. U. 2024 r., poz. 390 z późn. zm.

sprawdzalność. Po pierwsze, na przykładzie ewolucji poglądów doktryny i orzecznictwa przed i po 2015 roku wykazałam, że wykładnię Konstytucji RP warunkuje szereg różnych czynników: prawnych, społecznych, politycznych, socjologicznych i ekonomicznych, zarówno stałych, jak i zmiennych, które na przestrzeni wielu lat jej obowiązywania ulegają ewolucji, przekształceniom i deformacjom. Pojawienie się też zupełnie nowych okoliczności, które łącznie mogą powodować zmianę stanowiska zarówno praktyków, jak i teoretyków prawa odnośnie do interpretacji Konstytucji RP, co ostatecznie może wywoływać swoje konsekwencje w praktyce działalności podmiotów stosujących prawo.

Poprzez analizę art. 8 ust. 2 Konstytucji RP oraz przepisów ustawy Prawo o prokuraturze[7] wykazałam, że brak konstytucyjnego statusu prokuratury i jednoznacznie sformułowanej normy konstytucyjnej wskazującej na związanie prokuratora wyłącznie postanowieniami ustaw oraz Konstytucji RP nie musi oznaczać wyłączenia możliwości bezpośredniego jej stosowania przez prokuratora, tym niemniej konieczne jest ścisłe określenie jego zakresu poprzez wskazanie właściwych form. Badania w tam zakresie pozwoliły na dostrzeżenie różnic w tym zakresie pomiędzy sądem a prokuratorem i naprowadziło na potwierdzenie kolejnej hipotezy stanowiącej, że zakres i formy realizacji przez prokuratora obowiązku, o którym mowa w art. 8 ust 2 Konstytucji RP można wyinterpretować także z przepisów ustaw ustrojowych określających status prokuratora i pozycję ustrojową prokuratury. Powyższe pozwoliło z kolei na wnikliwą analizę prowadzącą do wniosków formułujących zakaz stosowania analogi w przedmiocie rozproszonej kontroli konstytucyjności pomiędzy sądami a prokuratorem.

Szczegółowa analiza przepisów ustawy Prawo o prokuraturze oraz ustawy o Radzie Ministrów[8] oraz dane uzyskane z Biura Spraw Konstytucyjnych[9] oraz Sprawozdań Prokuratora Generalnego z rocznej działalności Prokuratury za lata 2010-2015[10] potwierdziły natomiast

[7] Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze, Dz. U. 2024 r., poz. 390 z późn. zm.
[8] Ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów, Dz. U. 2025 r., poz. 780.
[9] Pismo Dyrektora Biura Spraw Konstytucyjnych z dnia 21 sierpnia 2025 r. wraz z informacją, sygn. 1001-067.1.2025.
[10] Sprawozdanie Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2010 roku, https://www.gov.pl/attachment/24ae8d00-fdd5-48b9-8986-0685d6f5ade8, zob. też Sprawozdanie Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2011 roku, https://www.gov.pl/attachment/e7ac76b2-d573-46b7-b5cd-1cf694e8c0e6, zob. też Sprawozdanie Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2012 roku, https://www.gov.pl/attachment/5048ce43-23a3-4963-b9e8-35ec3d88c7c1, zob. też Sprawozdanie Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2013 roku, https://www.gov.pl/attachment/b01d1518-1c68-4cf0-9e9c-6a4a9cc63924, zob. też Sprawozdanie Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2014 roku, https://www.gov.pl/attachment/5cbdcbe0-0e87-47fa-bd6f-c99b597981a0, zob. też Sprawozdanie Prokuratora

kolejne dwie sformułowane w pracy hipotezy. Otóż status prokuratora, jako strażnika praworządności tworzy na poziomie ustawy Prawo o prokuraturze obowiązek szczególnej dbałości o przestrzeganie konstytucyjnych i ustawowych praw wszystkich stron postępowania, a wpływ decyzji prokuratora na kształtowanie sytuacji prawnej jednostki poprzez wydawanie takich decyzji, jak np. odmowa wszczęcia postępowania, umorzenie, postanowienie o przestawieniu zarzutów lub skierowanie do sądu aktu oskarżenia oznacza konieczność powoływania jako podstawy ich wydania norm prawnych, co do których nie może on mieć wątpliwości co do ich zgodności z Konstytucją RP. Tym niemniej badanie wykazało, że o ile rola strażnika praworządności stanowi pożądane rozwiązanie, o tyle jest ono iluzoryczne wobec braku instrumentów pozwalających prokuratorowi na jej realizację do tego stopnia, że w istocie staje w obliczu stosowania przepisów, których zgodność z Konstytucją RP jest kwestionowana. Brak konstytucyjnych gwarancji niezależności i upolitycznienie Prokuratora Generalnego w żadnej mierze nie dają w obecnym stanie nawet możliwości rzeczywistej realizacji zadania stania na straży praworządności również poprzez udział w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym, mającym na celu badanie zgodności z Konstytucją RP stanowionego prawa. Przeprowadzone w tej materii w pracy badania wykazały, że rzeczywista realizacja tej roli uwarunkowana jest pozycją ustrojową organu, jakim jest prokuratura oraz statusem prokuratora i gwarancjami jego niezależności od władzy wykonawczej.

5. Metody badawcze

Przyjęte przeze mnie metody badawcze obejmowały przede wszystkim metodę formalno-dogmatyczną, polegająca na analizie logiczno-językowej norm prawnych, w tym przede wszystkim art. 8 ust. 2, art, 178 ust. 1, art. 193 Konstytucji RP oraz ustaw regulujących działalności Trybunału Konstytucyjnego i prokuratury. Dzięki zastosowaniu tej metody dokonałam wykładni wymienionych przepisów także w kontekście prezentowych przez doktrynę oraz orzecznictwo poglądów i stanowisk. Nadmienić w tym miejscu należy, że celem precyzyjnego określenia wykładni i zakresu art. 8 ust. 2 Konstytucji RP istotne znaczenie miało odniesienie do kontekstów

Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2015 roku, https://www.gov.pl/attachment/6987d15a-5497-4e95-a234-29b0cff978b1

społecznego, kulturowego oraz politycznego czemu służyła zastosowana przeze mnie metoda hermeneutyczna. W tym znaczeniu dokonałam badania opisu i analizy czynników, które wywołały kryzys ustrojowy, kompetencyjny i organizacyjny w Trybunale Konstytucyjnym. Za pomocą wskazanej metody zbadałam i nakreśliłam polityczny oraz socjologiczny kontekst rozwoju pewnych zjawisk politycznych tj. kryzysu praworządności, rozwoju populizmu politycznego, czy osłabienia demokracji liberalnej oraz przeprowadziłam analizę ich wpływu na renesans modelu rozproszonej kontroli konstytucyjności dokonywanej przez sądy.

W pełni wykorzystaną przeze mnie metodą badawczą była metoda historyczna. Powyższe było niezbędne dla pełnego omówienia problematyki badania zgodności z Konstytucją RP norm prawa stanowionego. Odwołanie się do kontekstu historycznych uwarunkowań i podstaw kształtowania polskiego modelu kontroli konstytucyjności, czemu służyć miało zastosowanie w pracy metody historyczno-opisowej pozwalało na odniesienie formułowanych w toku badań wniosków do współczesnych rozwiązań i genezy obecnych problemów. Wykorzystanie tej metody polegało przede wszystkim na historycznym opisie kształtowania się omawianych w pracy instytucji oraz rozwiązań prawnych, w tym przede wszystkim ewolucji idei kontroli konstytucyjności w polskim porządku prawnym na tle historycznego odniesienia do okresu międzywojennego, po II wojnie światowej oraz okresu transformacji ustrojowej po 1989 roku. Istotne było także ukazanie tła historycznych uwarunkowań powołania Trybunału Konstytucyjnego. Powyższe służyło dokonaniu syntezy faktograficznej i pragmatycznej.

W zakresie zebrania danych dotyczących aktywności prokuratora w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym w przedmiocie badania zgodności z Konstytucją RP norm prawnych wykorzystana została metoda socjologiczno-prawna, polegająca na analizie danych uzyskanych z Biura Spraw Konstytucyjnych Prokuratury Krajowej oraz Sprawozdań Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury za lata 2010-2015.

W pracy zastosowałam także metodę aksjologiczną, polegającą. na analizie ocen leżących u podstaw rozwoju populizmu politycznego, zestawionej z omówieniem liberalizmu konstytucyjnego jako podstawy aksjologicznej demokratycznego państwa prawa.

Posiłkowo wykorzystałam także metodę komparatystyczną, celem przedstawienia przyjętych w Stanach Zjednoczonych oraz państwach Europy modeli kontroli konstytucyjności oraz wynikających z nich różnic. Nadto ukazałam rozwiązania przyjęte w konstytucjach państw

europejskich w zakresie procedur badania zgodności z konstytucją stanowionego praw z uwzględnieniem podziału na rozproszoną i skoncentrowaną kontrolę oraz z uwagi na kryterium gwaranta konstytucyjności.

6. Konstrukcja rozprawy

Konstrukcja rozprawy doktorskiej odpowiada wyznaczonym celom i zdeterminowana została przez kolejność zagadnień stanowiących przedmiot badań. Jej struktura obejmuje wstęp i zakończenie oraz cztery rozdziały merytoryczne, z których każdy rozpoczyna się wprowadzeniem oraz kończy podsumowaniem rozważań przeprowadzonych w danym rozdziale i wnioskami w tym obszarze. Rozdziały merytoryczne w szczególności dotyczącą:

- pojęcia konstytucyjności prawa, analizy znaczenia norm konstytucyjnych dla porządku prawnego oraz aksjologii konstytucji, metod i zasad wykładni konstytucji, a nadto analizy pojęcia gwaranta konstytucji, typologii modeli kontroli konstytucyjności z uwzględnieniem podziału na model scentralizowany i zdecentralizowany, parlamentarny i pozaparlamentarny przy jednoczesnym odwołaniu się do systemów prawnych poszczególnych państw w tym Stanów Zjednoczonych Ameryki, Wielkiej Brytanii, Niemiec czy Francji i innych (rozdział I),
- skoncentrowanego systemu kontroli konstytucyjności w polskim porządku prawnym, w tym rozważań nawiązujących do historycznych uwarunkowań idei badania konstytucyjności prawa w odniesieniu do okresu międzywojennego, PRL, aż po rok 1985 w którym powołano Trybunał Konstytucyjny i okres transformacji ustrojowej po 1989 roku do 1997 roku i nadania Trybunałowi roli „pierwszego strażnika Konstytucji" (rozdział II),
- charakteru norm konstytucyjnych oraz poglądów doktryny okresu międzywojennego i powojennego socjalizmu na temat pojęcia bezpośredniego stosowania konstytucji, a także rozważań o ewolucji poglądów doktryny i orzecznictwa przed i po 2015 roku na kwestię funkcjonującego współcześnie modelu kontroli konstytucyjności w Polsce w kontekście rozważań dotyczących kryzysu konstytucyjnego obejmującego działalności Trybunału Konstytucyjnego na renesans idei rozproszonej kontroli konstytucyjności dokonywanej przez sądy (rozdział III),
- rozważań na temat wykładni art. 8 ust 2 Konstytucji RP w kontekście zakresu i form bezpośredniego stosowania ustawy zasadniczej przez prokuratora,

historycznych i współczesnych aspektów znaczenia gwarancji niezależności prokuratury oraz niezależności samych prokuratorów od władzy wykonawczej dla prawidłowego wykonywania ustawowych zadań i kompetencji, a także genezy i konsekwencji dekonstytucjonalizacji prokuratury, realizacji roli strażnika praworządności przez prokuratora oraz wniosków de lege ferenda dotyczących m.in. gruntownej reformy prokuratury oraz jej konstytucjonalizacji (rozdz. IV).

7. Wnioski końcowe

W zakończeniu pracy zawarłam konkluzje dotyczące odpowiedzi na stawiane we wcześniejszych rozdziałach pytania o wykładnię art. 8 ust. 2 Konstytucji RP w kontekście bezpośredniego stosowania ustawy zasadniczej przez sądy i prokuratora. Przedstawiłam tu wnioski oparte na przeprowadzonych w pracy analizach i rozważaniach dotyczących zakresu oraz form bezpośredniego stosowania Konstytucji RP, a także różnic pomiędzy statusem sędziów i prokuratorów w kontekście ich udziału w procesie badania kontroli konstytucyjności.

W pracy sformułowałam wniosek wskazujący, że legitymację sądów w przedmiocie możliwości dokonywania oceny konstytucyjności przepisów ustawy i odmowy ich stosowania wyprowadzać należy z prawidłowej wykładni Konstytucji RP, nie natomiast z okoliczności wystąpienia kryzysu konstytucyjnego i paraliżu działalności Trybunału, choć nie można tym czynnikom odmówić wpływu na weryfikację poglądów w tej materii. W konkluzji podkreśliłam, że potencjał konstytucyjny sądów w zakresie kontroli konstytucyjności, jako jednej z form bezpośredniego stosowania Konstytucji RP rozwinął się w szerszym wymiarze wówczas, gdy główny gwarant konstytucyjności w postaci Trybunału Konstytucyjnego przestał spełniać swoją rolę, jednak nie oznacza to, że nie istniał od samego początku obowiązywania Konstytucji RP. Tym samym doszłam do wniosku, że polski model kontroli konstytucyjności, należy określić jako „mieszany" z uwagi zarówno na konstytucjonalizację skoncentrowanej kontroli funkcjonującej w oparciu o działalność Trybunału Konstytucyjnego, jak również o rozproszoną kontrolę dokonywaną przez sądy, a wynikającą z wykładni art. 8 ust. 2 Konstytucji RP. Wskazałam przy tym na znaczącą rolę sądownictwa konstytucyjnego w realizacji podstawowych założeń demokratycznego państwa prawnego. Podniosłam także, że współczesnemu sądownictwu konstytucyjnemu stawia się obecnie szereg zadań, które nie ograniczają się wyłącznie do

dbałości o zachowanie merytorycznej i funkcjonalnej ochrony idei hierarchiczności norm prawnych w odniesieniu do supremacyjnej pozycji konstytucji. Oczekuje się także hamowania zapędów władzy ustawodawczej i wykonawczej w ich prawotwórczej działalności o charakterze niekonstytucyjnym oraz utrzymania między każdą władzą równowagi.

W pracy podkreśliłam także, że nie jest wskazane upraszczanie problemu kontroli konstytucyjności do uznania, że wyłącznie ustawa zasadnicza formułuje model kontroli konstytucyjności i stwarza podstawy jego działalności. Uniwersalizm norm konstytucyjnych i ich zdolność adaptacji dzięki wykładni do ciągle zmieniających się warunków społecznych, gospodarczych, ekonomicznych, prawnych czy wreszcie politycznych pozwala również na przestawienie jej norm z trybu „funkcjonowanie kontroli konstytucyjności" na „zagrożenie i ochrona systemu kontroli konstytucyjności". Wymaga to jednak przewartościowania pewnych przyzwyczajeń i przywiązania do postrzegania kontroli konstytucyjności jako układu statycznego i niezmiennego.

Wreszcie konkludując wskazałam, że wnioski na temat zmiany podejścia i uznania kompetencji sądów w zakresie dokonywania kontroli konstytucyjności prawa, a także kryzys działalności Trybunału Konstytucyjnego i kwestionowana oraz jakość konstytucyjna stanowionego w latach 2015-2023 prawa, siłą rzeczy zmusiły do postawienia pytania o zakres i formy bezpośredniego stosowania Konstytucji RP przez inne organy stosujące prawo, w tym prokuratora. Podkreśliłam jednak w zasadniczej konkluzji, że możliwość dokonywania samodzielnej oceny konstytucyjności prawa przez prokuratora i odmowy zastosowania na tej podstawie przepisu w konkretnym postępowaniu jest jednak wykluczona, co wynika z przeprowadzonej w niniejszej pracy analizy przepisów samej Konstytucji RP oraz ustawy Prawo o prokuraturze. W ten sposób wykazałam w pracy, że wobec kryzysu działalności Trybunału Konstytucyjnego pozostaje prokuratorowi prokonstytucyjna wykładnia oraz powoływanie się bezpośrednio na przepisy Konstytucji RP, co w wymiarze praktycznym ma marginalne zastosowanie.

Natomiast wnioski płynące z analizy pozycji ustrojowej prokuratury oraz status samego prokuratora, które przedstawiłam w pracy prowadzą do smutnej refleksji o podstawowym błędzie jaki popełnił ustrojowdawca dokonując dekonstytucjonalizacji prokuratury. Postulować należy gruntowną reformę prokuratury, przy czym dla rzeczywistej realizacji przypisanej prokuratorowi przez ustawodawcę roli konieczne jest stworzenie narzędzi na poziomie konstytucyjnym

budujących jego status jako niezależnego od władzy wykonawczej i ustawodawczej strażnika praworządności.

W pracy wykorzystałam literaturę obejmującą 362 pozycje bibliograficzne w języku polskim oraz jedną w języku angielskim, a także 23 elektroniczne. Wykorzystałam także uzyskane w formie elektronicznej inne pozycje w postaci sprawozdań, raportów i pisemnych informacji w ilości 15[11]. W swoich badaniach i rozważaniach opierałam się na orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, wyroków sądów apelacyjnych i sądów okręgowych, a także Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych.

Stan prawny przyjęty w pracy określony został na dzień 25 stycznia 2026 roku.

[11] Biała księga"-raport Prokuratury Krajowej z przeprowadzonych działań i ustaleń dokonanych przez zespół do zbadania działań podejmowanych przez prokuraturę w związku ze śmiercią Barbary Blidy, https://www.gov.pl/attachment/6e35af18-20e0-43b7-b80c-5cd8a54457e8, Raport z badania spraw pozostających w zainteresowaniu opinii publicznej ze względu na ich przedmiot oraz charakter, prowadzonych i zakończonych w latach 2016-2023 w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury - część I, https://www.gov.pl/attachment/d8db9326-59af-42d9-a5af-809e6faacf44, Raport z badania spraw pozostających w zainteresowaniu opinii publicznej ze względu na ich przedmiot oraz charakter, prowadzonych i zakończonych w latach 2016-2023 w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury - część II, https://www.gov.pl/attachment/2a977a8c-52b0-4c2c-b7c1-e7bbda386605, Sprawozdanie Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2010 roku, https://www.gov.pl/attachment/24ae8d00-fdd5-48b9-8986-0685d6f5ade8, Sprawozdanie Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2011 roku, https://www.gov.pl/attachment/e7ac76b2-d573-46b7-b5cd-1cf694e8c0e6, Sprawozdanie Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2012 roku, https://www.gov.pl/attachment/5048ce43-23a3-4963-b9e8-35ec3d88c7c1, Sprawozdanie Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2013 roku, https://www.gov.pl/attachment/b01d1518-1c68-4cf0-9e9c-6a4a9cc63924, Sprawozdanie Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2014 roku, https://www.gov.pl/attachment/5cbdcbe0-0e87-47fa-bd6f-c99b597981a0, Sprawozdanie Prokuratora Generalnego z rocznej działalności prokuratury w 2015 roku, https://www.gov.pl/attachment/6987d15a-5497-4e95-a234-29b0cff978b,Wyrok Najwyższego Trybunału Administracyjnego z dnia 31 stycznia 1924 r., sygn. I rej. 413/23, [w:] Prawa szkół akademickich. Ustrój, profesorowie, studenci. Ustawy, rozporządzenia, okólniki, orzecznictwo, red. A. Trusiewiczówna, M. Gajewski, Warszawa 1933 r., s. 11-16, https://delibra.bg.polsl.pl/Content/39828/BCPS_43767_1933_Prawa-szkol-akademic.pdf, Zalecenie Komisji Europejskiej w sprawie praworządności w Polsce-pytanie i odpowiedzi z dnia 21 grudnia2016r.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/pl/memo_16_4479/MEMO_16_4479_PL.pdf
Uwagi Episkopatu Polski w przededniu zmiany konstytucji, [w:] Ankieta konstytucyjna Sejmu RP, red. S. Car, S. Bukowiecki, Warszawa 1931 r., Pismo Dyrektora Biura Spraw Konstytucyjnych z dnia 21 sierpnia 2025 r. wraz z informacją, sygn. 1001-8.067.1.2025.